

CHARAKTERISTIKA KRAJE

Královéhradecký kraj leží v severovýchodní části Čech. Hranici kraje tvoří z více než jedné třetiny státní hranice s Polskem v délce přibližně 208 km. Se sousedními Libereckým a Pardubickým krajem tvoří region soudržnosti Severovýchod, který patří mezi tři největší v republice jak rozlohou, tak počtem obyvatel. Posledním sousedem je kraj Středočeský. Krajská metropole Hradec Králové je od hlavního města Prahy vzdálená 112 km.

Na severu a severovýchodě se rozkládají pohoří Krkonoše a Orlické hory, které na jihu a jihozápadě přecházejí do úrodné Polabské nížiny. Obě pohoří od sebe odděluje Broumovský výběžek, geologicky i horopisně pestrý, který byl kdysi plochou pánví mezi dvěma pohořími a kde příroda vytvořila rozsáhlá skalní města. Jsou to Teplické a Adršpašské skály, Broumovské stěny, Křížový vrch a Ostaš. Tato oblast patří mezi nejvydatnější a nejkvalitnější zásobárny pitné vody v České republice. Významnou část území tvoří krkonošské a orlické podhůří. Hlavními vodními toky jsou Labe a jeho přítoky Orlice a Metuje. Téměř celé území kraje náleží do povodí Labe, jen okrajová část Broumovského výběžku k povodí Odry. Nejvyšším vrcholem kraje je Sněžka (1 602 m n. m.) v Krkonoších, která je zároveň nejvyšší horou České republiky. Nejnižše položeným bodem je hladina Cidliny na území okresu Hradec Králové v nadmořské výšce 202 m. Výškový rozdíl kraje je tak hodnotou 1 400 m nejvyšší mezi kraji.

Území kraje je po provedené reformě státní správy od 1. 1. 2000 tvořeno pěti okresy - Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. K 1. 1. 2007 došlo ke změně hranic okresů Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou o tři obce. Obce Jílovice, Ledce a Vysoký Újezd přešly z okresu Rychnov nad Kněžnou do okresu Hradec Králové a došlo tak ke sladění hranic správních obvodů obcí s rozšířenou působností s hranicemi území okresů. V roce 2021 nedošlo v kraji k územním změnám, nevznikla ani nezankla žádná obec.

V Královéhradeckém kraji bylo k 1. 1. 2003 zřízeno 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 35 správních obvodů obcí s pověřeným úřadem. Pověřené obecní úřady spravují obce v území, které je skladebné do okresů i do správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

Rozlohou 4 759 km² zaujímá Královéhradecký kraj šest procent rozlohy České republiky a řadí se na 9. místo v pořadí krajů. Je pátým krajem s nejvyšším podílem zemědělské půdy. K 31. 12. 2021 představovala zemědělská půda 58 % celkové rozlohy kraje, podíl orné půdy činil 39 % a lesy pokrývaly území z 31 %. Rozlohou je největší okres Trutnov, který tvoří téměř čtvrtinu rozlohy kraje, za ním následuje s více než pětinou okres Rychnov nad Kněžnou a zbytek území se rovnoměrně, zhruba po 18 %, dělí mezi tři zbývající okresy.

Zvláště chráněná území tvoří více než pětinu rozlohy kraje. Na území se nachází Krkonošský národní park v okrese Trutnov (5,2 % rozlohy kraje), tři chráněné krajinné oblasti (14,9 % rozlohy kraje) a 135 maloplošných chráněných oblastí (1,9 % rozlohy kraje). Mezi chráněné krajinné oblasti patří Broumovsko (okres Náchod), Český ráj (okres Jičín a území krajů Středočeského a Libereckého) a Orlické hory (okres Rychnov nad Kněžnou a území kraje Pardubického).

Ke konci roku 2021 měl Královéhradecký kraj celkem **542 583 obyvatel**, což je 5,2 % celkového počtu obyvatel České republiky. Nejlidnatějším okresem je okres Hradec Králové s více než 162 tisíci osobami. Naopak populačně nejmenší je okres Rychnov nad Kněžnou se 78 tisíci obyvateli a Jičín se 79 tisíci obyvateli. Hustotou 114 obyvatel na km² nedosahuje kraj celorepublikového průměru 133 osob. Rozdíl je i v okresech a pohybuje se od nejvyšší v okrese Hradec Králové (182 obyvatel na km²) po nejnižší v okrese Rychnov nad Kněžnou (80 obyvatel na km²).

Na území kraje je celkem **448 obcí**, z nichž k 31. 12. 2021 mělo **48 statut města** a 12 statut městyse. Podíl městského obyvatelstva dosáhl celkem 66 %. Hlavním centrem kraje je statutární město Hradec Králové s 90 596 obyvateli, druhým největším městem s 29 430 obyvateli je město Trutnov a třetím s 19 220 obyvateli město Náchod. Nejméně urbanizován je okres Jičín, kde žije i nejvíce obyvatel v obcích do 500 obyvatel (22,3 %). V kraji činil tento podíl 12,5 % obyvatel. Průměrná rozloha obce je 1 062 ha a průměrný počet obyvatel v obci dosáhl 1 211 osob.

Královéhradecký kraj patří mezi populačně nejstarší kraje České republiky a i k 31. 12. 2021 měl stále nejvyšší podíl obyvatel ve věku 65 let a více let (22,4 %) a zároveň měl nejnižší podíl obyvatel ve věku 15–64 let (61,9 %). Průměrný věk 43,6 roku je rovněž nad republikovým průměrem a byl spolu se Zlínským krajem nejvyšší mezi kraji. Nejnižší byl v porovnání s krajským průměrem v okrese Rychnov nad Kněžnou (43,0 let). Nejvyšší podíl obyvatel do 14 let měl okres Rychnov nad Kněžnou, nejvyšší podíl obyvatel ve věku 15–64 let byl v okresech Rychnov nad Kněžnou a Jičín a ve věkové skupině nad 65 let v okresech Hradec Králové a Náchod.

Královéhradecký kraj lze charakterizovat jako zemědělsko-průmyslový s bohatě rozvinutým cestovním ruchem. Průmysl je soustředěn do velkých měst, intenzivní zemědělství do oblasti Polabí. Nejvyšší

koncentrací cestovního ruchu v České republice se vyznačují Krkonoše. Národní park Krkonoše zasahuje na území kraje dvěma třetinami své výměry a nacházejí se zde nejceněnější lokality parku.

Na tvorbě **hrubého domácího produktu** v České republice se kraj v roce 2021 podílel 4,7 %, v přepočtu na 1 obyvatele dosáhl 91,5 % republikového průměru a byl mezi kraji na 3. pozici.

Podle výběrového šetření pracovních sil bylo v roce 2021 v hospodářství kraje **zaměstnáno celkem zhruba 265,9 tisíc osob**, z toho 31,3 % ve zpracovatelském průmyslu, 11,9 % ve velkoobchodě a maloobchodě, opravách motorových vozidel, 7,7 % v odvětví zdravotní a sociální péče, 7,3 % ve vzdělávání, 6,3 % ve stavebnictví, 6,2 % ve veřejné správě, 4,5 % v dopravě a skladování, 3,9 % v zemědělství, lesnictví a rybářství, 3,6 % v profesní, vědecké a technické činnosti a 2,9 % v ubytování, stravování a pohostinství.

V **zemědělství** převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin (pšenice, ječmen), řepky a kukuřice, významná je též produkce cukrovky a pěstování ovoce (zejména jablek, rybízu, třešní a višní) a zeleniny (mrkev, cibule, zelí). V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. V **průmyslu** převažuje z odvětvového hlediska podle počtu zaměstnanců zpracovatelský průmysl, v jeho rámci pak výroba elektrických zařízení, motorových vozidel, výroba pryžových a plastových výrobků a textilní výroba. V České republice však kraj nepatří mezi rozhodující průmyslové oblasti, podíl na tržbách průmyslových podniků v roce 2021 činil 4,7 %.

V prosinci 2021 byl otevřen nový úsek dálnice D11 mezi Hradcem Králové a Jaroměří. Přes 22 kilometrů nové dálnice převedlo dopravu z přetížené tranzitní silnice první třídy číslo 33 z Hradce Králové směrem na Náchod a Polsko a zrychlilo cestu do Trutnova a Krkonoš. Královéhradecký kraj má tak již 44 km dálnice, v okrese Hradec Králové je v délce 37,4 km a v okrese Náchod prvních 6,2 km.

V roce 2021 se v kraji v 1 206 statisticky sledovaných hromadných ubytovacích zařízeních ubytovalo 939 tisíc hostů, z toho 86 tisíc ze zahraničí, převážně z Německa (32 %), Polska a Slovenska (shodně 18 %). Průměrná doba pobytu byla 4,2 dne. Většina těchto zařízení (62 %) je soustředěna v okrese Trutnov, na jehož území leží Krkonoše.

Při hranicích s Polskem se rozvíjí mnoho forem přeshraniční spolupráce. Jednou z nich je **Euroregion Glacensis**, který vznikl v roce 1995 jako jeden z euroregionů působících na česko-polském pohraničí. Velký rozmach zaznamenaly místní akční skupiny, v nichž se obce sdružují za účelem rozvoje svých území.